

# Od ideje do razstave

Nova stalna razstava *Šport na Loškem*  
v Loškem muzeju Škofja Loka

## Uvod

Zgodovina športa na Loškem je bogata in raznolika, predstavlja pomemben del naše preteklosti. Pester nabor športnih panog, številnih športnikov, športnih društev in tekmovanj pričajo, da se je v Škofji Loki in njeni okolici šport razvijal, tako profesionalno kot rekreativno. In ta športni duh ter bogata športna preteklost (in sedanost) sta nas vodila pri zbiranju gradiva in postavitvi nove stalne razstave *Šport na Loškem* v Loškem muzeju.

## Delo Odbora za muzej športa v Škofji Loki



(1) Odbor za muzej športa v Škofji Loki; (z leve) Ivan Hafner, dr. France Štukl, Jože Stanonik, Boris Čajić, France Podnar, Marjan Luževič, Ivan Križnar, Peter Pipp, 2014. (foto: Ivan Hafner)

Sistematično zbiranje naše športne dediščine se je začelo leta 2010, ko je bil pri Zavodu za šport Škofja Loka ustanovljen Odbor za muzej športa, katerega člani so postali Marjan Luževič (predsednik), Ivan Križnar, Ivan Hafner, Boris Čajić, Jože Stanonik, Peter Pipp (1943–2015), dr. France Štukl, Matjaž Bernik in Biljana Ristić (predstavnica Loškega muzeja Škofja Loka). V prvotni sestavi odbora sta bila tudi Ana Kalan in France Podnar. V zadnjih nekaj letih so se odboru pridružili še Majda Hude, Avgust Hartman, Matjaž Hafner in Dušan Čater. (Slika 1)

Odbor je bil ustanovljen, da bi zbiral predmete, dokumente, fotografije in pričevanja loških športnikov, trenerjev, funkcionarjev in ostalih, ki so zaslužni za razvoj športa, telesne kulture in posameznih društev v Škofji Loki. Aktivni člani odbora so na terenu v sedmih letih zbrali nekaj sto predmetov, ki jih je darovalo kar 140 darovalcev, posneli več kot 50 pričevanj nekdanjih in sedanjih športnikov ter pridobili številne fotografije. Tako v zbirki hranimo različno telovadno opremo, pokale, diplome, medalje, športna oblačila, izkaznice, značke in ostalo. Marjan Luževič, predsednik odbora, je vodil evidenco prevzetih predmetov, dokumentov in fotografij. Sočasno so člani odbora na terenu zbrali tudi biografije okoli 1 500 nekdanjih in sedanjih športnikov.

Tako je odbor ne le zbral predmete in pričevanja športnikov in športnih delavcev, temveč jih obvaroval pred izgubo in uničenjem, kar je tudi eno od osnovnih vodil pri delovanju Loškega muzeja Škofja Loka.

## **Delo Loškega muzeja Škofja Loka na področju športa**

Poleg sodelovanja z Odborom za muzej športa smo v Loškem muzeju aktivno raziskovali, zbirali in ohranjali loško športno dediščino. Slednje smo javnosti predstavljali v občasnih razstavah v Galeriji Ivana Groharja.

Prva športna razstava *Od zimskih spustov do olimpijskih krogov – loški zimski olimpijci in zmagovalci Pokala Loka* je bila odprta leta 2013, pred začetkom tradicionalnega mednarodnega otroškega tekmovanja Pokal Loka. Tudi naslednje leto (2014) smo pripravili občasno razstavo *Bele strmine, ki vabijo – Kratka zgodovina smučanja na Loškem*. Avtorici razstav sta bili Biljana Ristić (kustosinja za zgodovino) in Mojca Šifrer Bulovec (kustosinja za etnologijo).

Leta 2015 smo v Galeriji Ivana Groharja postavili novo razstavo, ki smo jo posvetili našim preminulim vrhunskim smučarjem. Razstava *Smučke na noge* je predstavljala življenje in dosežke Borisa Strela, Jožeta Kuralta, Lee Ribarič in Darje Porenta.

V muzeju smo leta 2016 obeležil 110. obletnico ustanovitve Telovadnega društva Sokol v Škofji Loki. V Galeriji Ivana Groharja smo pripravili pregledno razstavo o telovadnem, društvenem, kulturnem in prosvetnem delovanju tega društva od leta 1906 do začetka 2. svetovne vojne. V letu 2017 smo ob odprtju mednarodnega otroškega tekmovanja Pokal Loka pripravili izbor vsebin naših preteklih smučarskih razstav in jih razstavili v Galeriji Ivana Groharja. (Slika 2)

Poleg razstav smo v muzeju pripravljali tudi predavanja (Telovadno društvo Sokol, Razvoj Sokolov in Orlov v Škofji Loki). V letu 2017 smo sodelovali tudi pri projektu *Umetnost, šport in dediščina*, ki so ga organizirali Ministrstvo za kulturo RS, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS (Direktorat za šport in Urad za razvoj izobraževanja), Zavod RS za šolstvo, Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez in Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani.



(2) Razstava *Vzgajaj v trdnem telesu trdne značaje – 110 let Telovadnega društva Sokol v Škofji Loki*. (foto: Aleksander Jesenovec, 2016)

V evropskem tednu športa, od 23. do 30. septembra 2017, smo v Centru kulture Španski borci v Ljubljani pripravili razstavo o prepletu umetnosti in športa. Loški muzej Škofja Loka je prispeval pano s predstavitevijo loških umetnikov, ki so bili športniki in so pri svojem ustvarjanju izhajali iz športa.

## Stanje prostorov

V nekaj več kot šestih letih delovanja Odbora za muzej športa in aktivnega dela na področju raziskovanja in zbiranja gradiva športne dediščine v Loškem muzeju smo na podlagi zbranega gradiva in raziskav zarisali osnovne smernice ter izhodišča vsebinskega in prostorskega koncepta.

V prvem nadstropju severnega trakta Loškega gradu so bile tri sobe namenjene postavitvi športne zbirke. V sobah (s skupno površino nekaj več kot 50 m<sup>2</sup>) so bili dolga leta muzejski depoji, zato smo iz njih najprej preselili predmete. V dogovoru z Občino Škofja Loka smo primerne prostore našli v drugem nadstropju veleblagovnice Nama; v januarju 2017 smo začeli arheološki, zgodovinski in etnološki ter umetnostno-zgodovinski depo seliti tja. Ko so bili prostori prazni, se je pokazalo, v kakšnem stanju so stene in tla.

Barva s sten se je luščila, vidne so bile razpoke in madeži od vlage, parket je bil prav tako poškodovan. Izdelane so bile natančne meritve sob in začela se je sanacija; kitanje razpok, beljenje sten in brušenje parketa. Napeljano je bilo tudi centralno ogrevanje.

## Vsebinski koncept razstave

Na podlagi natančnih meritev se je vsebinska postavitev športne zbirke jasneje začrtala.

V prvi sobi so predstavljene najstarejše omembe športa na Loškem, od freske *Sv. Nedelja* in prvega strelskega društva do nunske telovadbe v dekliški šoli na Loškem gradu in prve košarke gojenk, ki so jo od leta 1936 igrale na vrtu gradu. V prvi sobi smo predstavili naše vrhunske športnike in delavce v športu, ki so bili



(4) Skica postavitve Sokolskega kota v drugi sobi razstave *Šport na Loškem*.

Avtor Mito Gegič, oblikovalec, 2017.

nagrajeni z najvišjim športnim priznanjem v Republiki Sloveniji, Bloudkovim priznanjem (plakete in nagrade), zaključili pa s kratkim opisom šolskega športa in šolskih športnih društev.

Druga soba predstavlja širok razpon društev, ki so nekoč in še danes delujejo v Škofji Loki in njeni okolici. Posebej so izpostavljena najstarejša športna društva, kot so Planinsko društvo, Telovadno društvo Sokol in Telovadni odsek Katoliškega društva Orli. Poleg teh smo predstavili še dvajset telovadnih društev, ki imajo ravno tako več desetletno zgodovino na Loškem in na državnih, evropskih ali svetovnih tekmovanjih dosegajo vrhunske rezultate. Zaradi prostorske stiske smo v predstavitev društev vključili tudi monitor, na katerem je

predstavljenih še deset dodatnih društev.

(Slika 4)

Tretja soba je posvečena različnim temam, med njimi športni infrastrukturi v Škofji Loki ter velikim in tradicionalnim športnim dogodkom. Največji poudarek smo dali našim vrhunskim športnikom; na steni so predstavljeni olimpijci in paraolimpijci iz Škofje Loke ter Selške in Poljanske doline.

Posebnost športne zgodovine na Loškem je njen tesen preplet z umetnostjo. Tako v preteklosti kot danes so na Loškem delovali številni umetniki, ki so bili tudi sami športniki, ter umetniki, ki so svoj navdih črpali iz športne tematike. Nemalo je bilo tudi umetnikov, ki so ustvarjali za šport, bodisi slikali na temo športa, upodabljali športnike ali oblikovali logotipe za športne dogodke in društva. Tako smo v vsaki od sob opozorili na to posebnost, in sicer s predstavitev izbranih umetniških del. Poseben prostor povezavi umetnosti in športa smo namenili na hodniku, kjer smo predstavili umetnike, oblikovalce in fotografe, ki so tako ali drugače povezani s športom.

### **Oblikovanje in izbira barv**

Pri postavitvi športne zbirke smo izhajali iz prostorskih možnosti. Izkoristili vsako okensko nišo, kote in stene, da smo smiselno umestili panoje z besedili ter vitrine s predmeti. (Slika 5)



(5) Postavitev druge sobe razstave *Šport na Loškem*. (foto: Janez Pelko, 2018)



(6) Postavitev tretje sobe. (foto: Janez Pelko, 2018)



(7) Bralni kotiček, v katerem si obiskovalec lahko več prebere o razvoju športa na Loškem.

(foto: Biljana Ristić, 2018)

Izrisani so bili prostorski načrti, izbrane so bile barve. Osnovna barva razstavnih panojev je bež, pri čemer smo vsaki sobi dali glavne barvne poudarke. Za prvo sobo smo v sodelovanju z oblikovalcem Mitom Gegičem izbrali različne odtenke temno rdeče barve, ki je tudi v logotipu muzeja. Izhajali smo iz ideje, da Loški muzej s svojim prepoznavnim logotipom predstavlja preteklost Loškega gospodarstva (973–1803).

Pri izbiri barv druge sobe smo ravno tako izhajali iz vsebine. Obdobje, ki so ga v Škofji Loki zaznamovali telovadno društvo Sokol in telovadni odsek Katoliškega društva Orel ter Planinsko društvo, smo predstaviti ne le tekstualno in s predmeti ter fotografijami, ampak obuditi čas utrjevanja narodne zavesti. Izhajali smo iz začetka 20. stoletja in slovenske nacionalnega prebujanja ter zastave trobojnice. Različni odtenki modre

barve tako dajejo vsebinske in grafične poudarke razstavnih panojev.

Vsebina tretje sobe predstavlja naše vrhunske športnike, s poudarkom na udeležencih poletnih in zimskih olimpijskih in paraolimpijskih igrah. Športniki iz Škofje Loke, Selške in Poljanske doline so predstavljeni z rezultati iz omenjenih tekmovanj. Nosilna barva sobe je zelena, saj se zelena pojavlja na uradnih dresih slovenskih športnih reprezentanc. Tako smo ob predstavitvi velikih športnih dogodkov in športne infrastrukture ter olimpijcev in para olimpijcev izbrali razstavno opremo v različnih zelenih odtenkih, da bi poudarili slovenski nacionalni šport, katerega del so tudi športniki z loškega področja. (Slika 6)

## Interaktivnost

Pomemben vidik sodobnih muzejskih razstav je interakcija obiskovalcev različnih starosti z razstavo. Pri oblikovanju stalne razstave *Šport na Loškem* smo z oblikovalcem Mitom Gegičem in mizarjem Simonom Kolenkom zasnovali nekaj interaktivnih vsebin, ki imajo dvojno vlogo. Z uporabo predalov in panojev za odpiranje smo želeli obiskovalce spodbuditi, da sami odkrivajo različne vsebine, ki so podane na različnih nivojih. Na drugi strani smo z interaktivnimi vsebinami na manjši površini lahko predstavili in razstavili več.

Ker obiskovalec danes v muzeju želi čim bolj celostno doživeti razstavo, smo v prvi sobi postavili nekaj taktilnih predmetov, ki se jih lahko dotaknejo. Vsak predmet smo opremili tudi z zgodbo in kratkim zgodovinskim orisom.

Poleg tega smo v prvo sobo umestili še tablični računalnik, na katerem si tako mlajši, odrasli in starejši obiskovalci lahko več in bolj poglobljeno preberejo o vseh tistih športnikih in športnih delavcih, ki so prejeli Bloudkovo priznanje (plaketo ali nagrado).

Tudi v postavitve druge sobe smo vključili nekaj interaktivnih elementov. Predstavitev dvajsetih društev s kratkim opisom in fotografskim gradivom, je na lesenih panojih, na nosilcih, ki se listajo kakor knjiga. Pod panoje smo vgradili predale, v katerih smo predstavili izbor predmetov, ki se navezujejo na delovanje športnih društev.

Interaktivnost smo spodbujali tudi v tretji sobi, s t. i. bralnim koticom. Na policah so razstavljeni številni zborniki, monografske in periodične publikacije ter bilteni, ki obiskovalcu omogočajo bolj poglobljeno branje o naši športni preteklosti. Na tabličnem računalniku smo omogočili ogled več kot petdesetih intervjujev, ki so jih s športniki in športnimi delavci posneli člani odbora. V tablični računalnik smo dali tudi seznam vseh darovalcev športnih predmetov, da obiskovalec dobi vtis o bogastvu in pestrosti naše dediščine. (Slika 7)

## Življenje razstave

Postavitev stalne razstave *Šport na Loškem* je le eno od orodij, s katerim želimo domačim in tujim obiskovalcem približati zgodovino in razvoj športa na Loškem. Drugi, enakovredno pomemben element je, da nenehno skrbimo za spremljajoče delavnice in dogodke za mlajše, odrasle in starejše obiskovalce. Andragoški program v okviru športne zbirke smo začeli izvajati že pred odprtjem razstave. Pod imenom *Športam z Loškim muzejem* smo pripravili nekaj tematskih večerov s športno tematiko (Večer z ogledom filma Natalije Gros *Magnezij in čokolada* in intervju s trenerjem športnega plezanja Romanom Krajnikom, pogovorni večer z Matejo Pintar, Andrejo Dolinar in Gregorjem Selakom, pogovorni večer s Stanetom Krajncem).

Tudi v prihodnje bomo nadaljevali z nizom pogovornih in filmskih večerov, za naše mlajše obiskovalce pa načrtujemo delavnice s športno tematiko.

## Za zaključek

Po sedemletni poti smo 20. decembra 2017 stalno razstavo *Šport na Loškem* odprli. Prišlo je več kot 250 obiskovalcev, med njimi je bilo precej športnikov, s katerimi smo vsa leta sodelovali, in športnikov, ki so s pričevanji, predmeti in fotografijami pomembno prispevali k nastanku razstave, za kar se jim zahvaljujemo. (Slika 8)



(8) Obiskovalci so si na odprtju z zanimanjem ogledali razstavo. (foto: Aleksander Jesenovec, 2017)

Z odprtjem stalne razstave pa športna zgodba še ni zaključena. Delo Odbora za muzej športa se bo tudi v prihodnje nadaljevalo z zbiranjem gradiva. V Loškem muzeju bomo športne muzejske in digitalne vsebine nadgrajevali z novimi, tako preteklimi kot aktualnimi dogajanjmi, in jih v različnih oblikah (občasne razstave, vitrine meseca, pogovorni večeri) predstavljali obiskovalcem.